

Sivadó Máté¹

Frontok és hidak a kábítószer-politikában

A kábítószerhelyzet kezelése, a kezelés szükségességének megítélése jelentős vitákat vált ki. Egyrészt Magyarország nemcsak a tízmillió fociedző, hanem ugyanennyi drogpolitikus országa is. A közvélemény számára a „drogosok” kiváló lehetőséget jelentenek a gyűlölködésre, ezen személyeknek az áldozati bárány szerepébe való behelyezésére. „Rohadt drogosok, szemetek, megérdemlik, ők tehetnek róla”, hallhatjuk, olvashatjuk sok helyütt. Ezeknek a negatív indulatoknak az eredője, mint oly sokszor, magában a vélemény megformálójában van. A saját függőséggel való szembenézni nem tudás tehetetlensége. A függőség valamennyiünket érinti. A *baby boomer* korosztály férfi tagjai közül talán az van kisebbségben, aki nem problémás alkoholhasználó. Érdekes módon ez a korosztály vezeti világszinten az alkoholfogyasztási statisztikákat (KARLIS 2019). A magyar nők körében az altatók, nyugtatók, szorongásoldók használata széles körben elterjedt (BITTER–HIDEG 2000, 12.). E két probléma nemcsak a deklasszált néprétegeket érinti – bár őket vélhetően súlyosabban –, hanem az egész társadalmat. Az alkoholizmustendenciákról Zacher Gábor több helyen úgy nyilatkozott (TÓTH UGYONKA 2020), hogy a korábban rendszeresen emlegetett egymillió alkoholista számadat jelentősen csökkent az elmúlt 20 évben, ma már 450–650 ezer főt emlegetnek a szakemberek. Kutatás még nem készült ennek a változásnak az okáról, megítélésem szerint ez a csökkenés az értelmiség körében nagymértékben végbement. Ma már egy diplomát elváró munkahelyen elképzelhetetlen, hogy a munkavállaló alkoholos állapotban végezze a munkáját, vagy rendszeresen másnapos állapotban jelenjen meg. Másrészt ma már egy alkoholista nem számíthat alappal arra, hogy a családját meg tudja őrizni ilyen életvitel mellett. A család és a munkahely elvesztése rövid úton vezet egy hajléktalanság felé mutató életstílushoz, amelyet azért a többség szeretne elkerülni.

Ennek a pozitív tendenciának ellene megy a magyar fiatalokról nemrégiben megjelent adatsor, miszerint a rohamivás jelenségében a magyar tinédzserek Európában az elsők, a lányok a harmadik helyet foglalják el (ESPAD 2019). Ugyanezek a források Európában évről évre javuló helyzetről számolnak be a fiatalok alkohol-

¹ Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Tanszék, adjunktus; r. őrnagy.

fogyasztása kapcsán, de a magyar fiatalok esetében a helyzet nem javul (ELEKES 2019, 2.). Az elmúlt évek adatai pedig arról árulkodnak, hogy a szerhasználat más területein sem történtek áthatóan kedvező változások (ERDŐS 2018, 88.).

A fiatalok életmódja az idősebb korosztályok számára elképzelhetetlen mértékben változott és tevődött át az online térbe. Eltűnt például az unatkozás jelensége, amikor nincs mit csinálni. Az okostelefon végeérhetetlen élményeket kínál. Egyben persze rendkívül erős függőségbe is taszítja a használat. A többség a problémát fel sem ismeri, néhányan kísérleteznek időnként úgynevezett digitális elvonással, amikor néhány napra vagy hétre teljes egészében kizárják magukat a virtuális térből.

A digitális függőségek mellett ott vannak még a viselkedéshez kötődők. A folyamatos vásárlás kényszere, amely talán inkább a nőket (KUN–DEMETROVICS 2010, 24), a pornófüggőség, amely inkább a férfiakat érinti. A fiatalabb korosztályok fiú sokszor kóros módon viszonyulnak bizonyos internetes játékokhoz, a lányokat pedig a divattanácsokat, szépségápolási akciókat tartalmazó információk utáni keresés láncolja le.

Látható tehát, hogy a függőség nem függ a generációtól, a nemtől, az anyagi, társadalmi helyzetétől, átszövi az egész közösséget. Természetesen a társadalmi helyzet és az anyagi lehetőségek jelentősen meghatározzák, hogy milyen mértékben tudja az érintett tompítani, csökkenteni a függősége okozta ártalmakat (ERDŐS 2019a, 52.). Az alkohol esetében jelentős a különbség, ha valaki olcsó kannás bort, rossz módszerrel készült házi pálinkát iszik, vagy ha van módja minőségi alkoholt fogyasztani (SIMON 2006, 4.). A drogirodalom rendszeresen emlegeti a morfiumfüggő orvosokat, akik akár fél évszázadon keresztül éltek a szerükkel, miközben praktizáltak, családban maradtak, és hosszú nyugdíjas éveket éltek meg. Velük szemben ott vannak az új pszichoaktív szerek fogyasztói, akik a „drogrehabok” dolgozóinak beszámolóí szerint egy-két év használat alatt már jelentős mentális-fizikai károkat szenvednek, sokszor képtelenné válva az egyéni életvezetésre.

Amikor „drogosok”-ról beszél a „plebs”, természetesen mindig a nehéz sorsú férfiakra gondol, akik iránt nem érez szánalmat. Ők mások, ők elveszítették a szerükkel vívott csatát, nincs erejük felállni, segítségre sehonnan sem számíthatnak. Őket lehet gyűlölni, a gyerekeket pedig féltetni, hogy ilyenné váljanak.

A drogszakma megosztottsága

A szakma valamennyi képviselőjét nyilvánvalóan a segítő szándék mozgatja. Mindenki azt szeretné, ha kevesebb droghalál, HCV- és HIV-fertőzés, meggyomorodott élet lenne. A szakmán belüli viták leginkább két kérdés körül alakulnak ki.

Rekreációs drogfogyasztás

A szakma képviselőinek egy része rendszeresen érvel amellett, hogy a marihuánának és esetleg néhány stimulánsnak van olyan használati módja, amely hosszú távon fenntartható. Nem fenyeget túladagolással, fertőző betegségekkel, fizikai-pszichikai állapotromlással, munkaképtelenséggel, a szociális kapcsolatok meggyengülésével. Leggyakrabban úgynevezett rekreációs marihuána-használatról lehet olvasni. Ennek során elsősorban, de nem kizárólag fiatalok heti rendszerességgel közösségben használnak marihuánát. Az elmélet szerint nem alakul ki náluk fizikai vagy lelki függőség, nem kényszerülnek adagnövelésre a hatás elérése érdekében. Az érvek között olvashatjuk, hogy az alkohollal ellentétben nem szenvednek a használók másnaposságtól, nem növekszik bennük az agresszivitásra való hajlam, ellenben befogadóbbá tesz a képzőművészetek, a zene irányába, növeli a kreativitást. A marihuána-fogyasztás ártalmainak csökkentésére ezek a források tanácsokat is adnak, így például a dohányossal való összekeverés mellőzését (mert a dohányzás károsabb, mint a marihuánaszívás), úgynevezett vaporizátor használatát, ami gőz formájában oldja ki a THC-t, a hatóanyagot.

A szakma képviselőinek többi része több szempont miatt ellenzi a könnyű drogok fogyasztását, legalizálását, dekriminalizálását. Egyrészt a nemzetközi szakirodalom eredményeit összegző magyar tanulmányból (KÉRI 2007) egyértelműen kiderül, hogy vannak és lehetnek negatív hatásai a marihuána rendszeres használatának, tehát azok a vélemények, amelyek szerint tökéletesen ártalmatlan szerről volna szó, nem helyesek. Másrészt az egyes emberek jelentős mértékben különböznek az úgynevezett függőségre való hajlamtól (GRISEL 2019). Mindannyian ismerünk olyan dohányost, aki egész életében meg tud maradni az alkalmi használatnál, ellenben más élete első elszívott száljától élete végéig súlyos függő marad eredménytelen leszokási kísérletekkel. Van persze ezen az oldalon néhány meghaladott nézet is. Ilyen például a „kapudrog elmélet”. Eszerint minden intravénás droghasználó marihuána használatával kezd, így, ha ezt meg tudjuk akadályozni, akkor a súlyos drogfogyasztás is elkerülhető. Ez az elmélet időközben cáfolódott több irányból is. Egyrészt a problémás drogfogyasztók a karrierjüket nem marihuánával kezdik, hanem cigarettával és alkohollal. Másrészt azoknak, akik életükben a marihuánát kipróbálják, csak nagyon minimális része válik problémás drogfogyasztóvá.

A könnyű drogok dekriminalizálása körüli vita sokat változott az új pszichoaktív szerek megjelenésével. Magam is hajlottam korábban arra az álláspontra, hogy az elterelés jogintézményének bevezetésével a dekriminalizálás megvalósult, talán hasznosabb, ha a büntetőjogi fenyegetést fenntartjuk,

és ezzel néhány potenciális használót távoltartunk a fogyasztástól. Az új szerek jelentette veszély sok mindent felülírt, amit a drogok kapcsán sokan gondoltunk. Sosem hittük volna, hogy elárasztják a piacot új szerek, amelyek néhány száz forintért kínálják tömegek számára a valóságból való menekülést. Utólag nézve ezen szerek megjelenése prognosztizálható volt. A nemzetközi rendőri együttműködés eredményeképpen jelentős csapásokat szenvedtek el a nemzetközi drogterjesztő csoportok (EMCDDA 2019). A kereskedelmi gócpontonkon, Spanyolországban, Olaszországban, a nyugat-európai nagy kikötőkben (Európa kapui) többször sikerült az akár több tonnát kitevő drogzállítmányok lefoglalása. Ezek a sikerek a bünszervezeteknél stratégiaváltást tettek szükségessé. A kockázatos csempészs helyett a sokkal sikeresebbnek ígérkező új szerek kifejlesztése mellett döntöttek. A világban szinte mindenhol az ENSZ-egyezményekben² rögzített listák alapján üldözik a hatóságok a kábítószerrel való visszaélést. Ezen listák megjelenítik, hogy az egyezményekhez csatlakozott országokban milyen szerekkel való visszaéléshez fűződik büntetőjogi felelősségre vonás. A bünszervezetek az ismert pszichoaktív szerek képletein hajtottak végre kisebb módosításokat. Bízván egyrészt abban, hogy az anyag a pszichoaktív hatását megőrzi, másrészt hogy az említett listákról lekerül, így a fogyasztásuk, forgalmazásuk legálissá válik. Ezek az új szerek korábban nem látott problémákat okoztak. A fejlesztés egyes generációi több halálesetet is felelősek voltak, más generációk jobban sikerültek, kevesebb hátránnyal járt a használatuk. Az ellátórendszer tagjainak okozták a legnagyobb kihívást – a fogyasztók mellett – ezek a szerek, mivel nem rendelkeztek módszertannal a fogyasztók kezelése kapcsán (KAPITÁNY-FÖVÉNY 2016, 54.).

Az új szerek esetében idővel több változás is történt. Egyrészt szerencsére azok, akik rendelkeznek anyagi lehetőséggel a hagyományos szerek megvásárlására, a legnagyobb részben visszatértek azokhoz. Ezt pontosan mutatták a rendőrség kábítószer-lefoglalási adatai is (PAKSI 2017, 1.). Másrészt a probléma súlyosabb is lett, mert a nagyvárosi nyomornegyedekből a probléma kirajzott az ország legszegényebb térségeinek szegénytelepeire, és ott máig megoldhatatlannak tűnő helyzetet, gyakorlatilag közegészségügyi vészhelyzetet okoz.

Mindezek tudatában már a legkonzervatívabb szereplők, mint például Zacher Gábor is hajlani kezdtek a hagyományos könnyűdrogok dekriminálizálására.³

² Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) (1961, 1971, 1988), Egységes Kábítószer Egyezmény (1961); Egyezmény a Pszichotrop Anyagokról (1971); Egyezmény a Kábítószeres és Pszichotrop Anyagok Tiltott Forgalmazásáról (1988)

³ Puzsér Róbert Zacher Gáborral vitázik a marihuána legalizálásáról (2018).

Az intravénás droghasználók kezelése

A drogszcéna legproblémásabb szereplőinek kezelése kapcsán az alapvetésekben mindenki egyetért. Lehetőleg minél kevesebben haljanak bele közvetve vagy közvetlenül a szerfogyasztásba, kapjanak el fertőző, akár gyógyíthatatlan betegséget, vagy váljanak emberi ronccsá. Ezek az emberek tipikusan különböznek az egyetemi kollégiumok marihuánaszívó fiataljaitól. Szinte valamennyien súlyosan diszfunkcionális családból származnak. Szüleik általában maguk is szerhasználók, családjuk sok esetben csonka, a kommunikáció agresszivitásalapú. A későbbi használók esetében rendszeresen kimutatható a gyerekkori lelki, testi, szexuális abúzus, a súlyos nélkülözés. A szüleik nem tudtak a számukra megfelelő szeretetet, gondoskodást, védelmet, példát nyújtani. Jellemzően kiskamasz koruktól a számukra elérhető tudatmódosító szereket elkezdték használni. Feldolgozatlan traumák sorát hordozzák magukban, amelyek megoldásához társadalmi helyzetüknél fogva nem kapnak segítséget. Jól látható, hogy esetükben a drogfogyasztás nem maga a probléma, hanem egy problémahalmaznak a tünete. Esetükben azt elvárni, hogy mintegy varázsütésre, egyik pillanatról a másikra felhagyjanak a drogfogyasztással – amely általában az első és egyben egyetlen igazán jó dolog az életükben –, hagymázás elképzelés.

A legtöbb egykori intravénás szerhasználó arról számol be, hogy a motivációt a leszokáshoz az tudja megadni ebben az esetben, ha a használó előtt valamennyi ajtó bezáródik a halál és egy eredményes drogrehabilitáció kivételével.

A vita sok esetben azon folyik a szakma képviselői között, hogy az ártalomcsökkentő programok által nem hosszabbítjuk-e meg azt a folyamatot, amely a jó döntéshez vezet. Azzal, hogy szociális támogatáshoz juttatjuk, leszázalékoltatjuk, élelemmel, lakhatással, vitaminokkal látjuk el ezeket a személyeket, nem csak a menekülőutat biztosítjuk a számukra, ami meghosszabbítja a szenvedésüket? Az emberiesség feltétlenül azt mondhatja velünk, hogy segítenünk kell ezeken az embereken. Érdekes lehet a párhuzam a kolduló hajléktalanokkal. A szociálisan érzékeny ember automatikusan ad valamennyi pénzt a kéregetőnek, hogy segítse. A szociális munkások, akik munkájuk nagy részét a hasonló problémákkal küzdők életének segítségével töltik, azt mondják, hogy ne tegyünk. Ne adjunk pénzt a koldusnak, ugyanis az a koldulási életformára szocializálja őt. Ha elegendő pénzt tud összekoldulni, nem lesz motivált az életéért való felelősségvállalásra, a tényleges életmódváltásra. A drogfogyasztók esetén persze a tét nagyobb, az életükről van szó sok esetben, nem csupán az életmódjukról.

A rendőri beavatkozásról

Németh Zsolt kriminológus 2016-os publikációjában (NÉMETH 2016) már megfogalmazta az alapvetéseket, leginkább azokat a hiányokat, amelyek a rendőrség drogjelenséggel kapcsolatos tevékenységét jellemzik:

- az emberi jogok, az emberi méltóság feltétlen tisztelete;
- az egészséghez, az egészséget támogató környezethez való jog;
- a tények elsőbbségének biztosítása;
- partnerség, közös cselekvés;
- átfogó megközelítés (a komplexitásból fakadó mindent átható együttműködés);
- elszámoltathatóság.

Ezek a második drogst stratégia alapelvei, nos, ezek mind hiányoznak a vonatkozó ORFK-normákból (4/2014. ORFK utasítás), de persze a rendőrségi gyakorlatból is.⁴ A rendőrség munkája csak felületesen illeszkedik a nemzeti stratégia koncepcionális kereteibe, azaz:

- a drogst stratégia nincs lefordítva a rendészeti tevékenységre;
- nincsenek korszerű belső szabályzók, protokollok, együttműködési keretek (sem kifelé, sem befelé);
- nincsenek alapelvek, prioritások: a kínálatcsökkentési aktivitás elégtelen, az ártalomcsökkentés racionalitását és társadalmi hasznát a rendőrök nem értik, nem fogadják el;
- a rendőrség személyi állománya nem ismeri a drogst stratégiát, nincs speciális képzés, továbbképzés;
- a rendőrök számára mindezek következtében a drogfogyasztás – még mindig – mindenekelőtt és szinte kizárólag kriminális kérdés, amelyre a büntető igazságszolgáltatásnak kell válaszolnia, a közterületi állomány számára nincs is más alternatíva, mint a represszív jellegű, személyes szabadság korlátozásával járó intézkedések alkalmazása (TIHANYI 2013, 5.);
- helyi szinten nincs hozzáértés és munkaerő a drogokkal kapcsolatos feladatokra;
- más hivatásokkal együttműködési hajlandóság nincs, ha mégis kapcsolatba kerülnek, főszerepet akarnak vinni, kizárólag a bűnüldözési érdeket hajlandók szem előtt tartani;

⁴ Az országos rendőrfőkapitány 4/2014. (II. 21.) ORFK utasítása a Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról.

- a büntetőügyekből leszűrhető tanulságok elvesznek, közhelyek és megalapozatlan általánosítások forognak közkezen rendőrségi körökben is, például az úgynevezett beszerző- vagy a következménybűnözésről egyaránt;
- valóságos megelőzési aktivitás nincs, szinte kizárólagos tevékenységi forma a különféle célcsoportok felvilágosítása a drogok veszélyeiről, hangsúlyozottan mint a bűnözés melegágyáról;
- a rendőri részvétel a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumokban formális, egyébként szabályozatlan (NÉMETH 2016, 493.).

Az említett drogellenes stratégiában kapitányságonként több speciális drognyomozó munkába állítása fogalmazódik meg. Az ő kiképzésüknek a megkezdéséről nincsenek információk. Talán a legérdekesebb, hogy az utasítás előírja, hogy a kábítószerrel összefüggő eljárásoknak egyre nagyobb százalékban terjesztők, és nem fogyasztók ellen kell indulniuk. Az utasítás végrehajtói részére ennek konkrét megvalósítására módszertant nem találunk. Az elmúlt évtizedek eljárásait tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy egy büntetőeljárás úgy épül fel, hogy a rendőrség előzetes információgyűjtést követően egy nagy akció keretében fogyasztókat állít elő, majd az ő terhelő vallomásuk alapján indul eljárás a terjesztők ellen. Mivel egy terjesztőhöz törvénytörően több fogyasztó kapcsolódik, nehezen elképzelhető, hogy hogyan csökkenthető az eljárás alá volt fogyasztók aránya. A Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok (KEF) tagjai a rendőrség passzivitásáról számolnak be. Jó hír, hogy a 2007 óta nagy tömegben leszerelt egykori nyomozók egy kisebb része részt vesz a KEF-mozgalomban nagy elánnal, elhivatottsággal, sok esetben megőrizve kapcsolataikat egykori kollégáikkal. Ezek a példák a droghasználat nehézségeivel és a droghasználattal kapcsolatos pozitív viszonyulásról tanúskodnak. Minderre a hivatásukat gyakorló rendőrök körében is szükség volna. A negatív rendőri attitűdök ugyanis számos probléma spóráit magukban hordozzák (ERDŐS 2019b, 78.).

Irodalomjegyzék

- BITTER István – HIDEG Katalin (2000): Nyugtatók (szedatívumok), altatók (hipnotikumok) és a szorongáscsökkentők (anxiolitikumok): abúzus és dependencia. In GEREVICH József – NÉMETH Attila szerk.: *Addikciók*. Budapest, Medicina.
- ELEKES Zsuzsanna – ARNOLD Petra (2019): A 2019. évi ESPAD kutatás előzetes adatai. In FELVINCZI Katalin – EISINGER Andrea szerk.: *A Magyar Addiktológiai Társaság XII. Országos Kongresszusa Siófok, 2019. november 28–30. Előadaskivonatok*. Elérhető: www.mat.org.hu/dok/kongresszus/00001.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 08. 09.)
- ERDŐS Ákos (2018): A gyermekek drogfogyasztásának változásai – a Gyermekekjogi Egyezmény végrehajtásáról szóló civil jelentés tükrében. *Fundamentum*, 22. évf. 1. sz. 87–98.
- ERDŐS Ákos (2019a): A drogfüggőkkel kapcsolatos rendőri attitűdök relevanciája a társadalmi dimenzióban. *Magyar Rendészet*, 19. évf. 1. sz. 77–99. DOI: <https://doi.org/10.32577/mr.2019.1.5>

- ERDŐS Ákos (2019b): Tényszerűen az addikciók háttéréről. Kritikai tanulmány. *Belügyi Szemle*, 67. évf. 7–8. szám. 51–78. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.4>
- ESPAD (2019): *Hungary*. Elérhető: www.espad.org/country/hungary (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)
- KAPITÁNY-FÖVÉNY Máté (2016): Örületes dizájn: az új pszichoaktív szerek ártalmait. In *Addiktológiai problémával érintett fogvatartottak kezelése a büntetés-végrehajtási intézetekben: a Budapesti Fegyház és Börtön kábítószerprevenció konferenciája*. Budapest.
- EMCDDA (2019): *Rekord szintű kokain lefoglalások a versengő drogiacon*. Elérhető: www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/11360/HighlightsEDR2019_HU_Final_web.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)
- KARLIS, Nicole (2019): Baby Boomers are Binge-Drinking more than Millennials. Here's Why. New Survey Data Indicates that the Boomer Generation is Going Hard at the Bar. *Salon*, 2019. 08. 10. Elérhető: www.salon.com/control/2019/08/10/baby-boomers-are-binge-drinking-more-than-millennials-heres-why (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)
- KÉRI Szabolcs (2007): *Tudományos evidenciák a pszichoaktív szerek hatásával kapcsolatban: biztonságos drogpolitika és kockázatos drogfogyasztás*. Budapest, Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika.
- KUN Bernadette – DEMETROVICS Zsolt (2010): Kényszeres vásárlás. In DEMETROVICS Zsolt – KUN Bernadette szerk.: *Az addiktológia alapjai IV. Viselkedési függőségek*. Budapest, ELTE Eötvös.
- NÉMETH Zsolt (2016): Nem engedünk a hetvenhétből! Drogpolitikai töprengések. In FINSZTER Géza – KÓHALMI László – VÉGH Zsuzsanna szerk.: *Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére*. Pécs, PTE ÁJK.
- PAKSI Borbála (2017): Az ÚPSZ jelenség valósága(i)? Az új (vagy nem is olyan új) pszichoaktív szerek fogyasztásának valósága – a lakossági kutatási adatok alapján. In GARAI Dóra – BALÁZS Fanni – BRANKOVITS Anna Sára – HERPAY Kamilla Fanni – KARSAI Szilvia – NAGY Vanda Adél – PATASSY Dávid – PUSZTAI Fanni Sára – SZALAI Dorottya – SZABÓ Jennifer – SZABÓ Krisztina – TÖLGYESI Borbála szerk.: *Budapesti Pszichológiai Napok: Porondon a valóság*. Budapest, Pszichodiák Alapítvány.
- Puzsér Róbert Zacher Gáborral vitázik a marihuána legalizálásáról (2018). *YouTube*, 2018. 05. 16. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=mqOe5ibDqKM (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)
- SCHILLER, Rebecca (2019): The Science of Addiction: A Personal Struggle to Kick Cocaine Gives a Neuroscientist Unique Insights. *The Guardian*, 2019. 08. 24. Elérhető: www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/aug/24/the-science-of-addiction-a-personal-struggle-to-kick-cocaine-gives-a-neuroscientist-unique-insights (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)
- SIMON Tamás (2006): Az alkoholfogyasztás és az alkoholizmus hatása az egészségre. In ÁDÁNY Róza szerk.: *Megelőző orvostan és népegészségtan*. Budapest, Medicina.
- TIHANYI Miklós (2013): A körzeti megbízotti szolgálat fejlődési lehetőségei, avagy a tudásalapú rendőrség. *Belügyi Szemle*, 61. évf. 6. sz. 87–107.
- TÓTH UGYONKA Krisztina (2020): 30 000-en halnak meg évente az alkohol miatt, de mi csak a drogokkal foglalkozunk – Dr. Zacher Gábor. *Mindset*, 2020. 01. 21. Elérhető: <https://mindsetpszichologia.hu/30-000-en-halnak-meg-evente-az-alkohol-miatt-de-mi-csak-a-drogokkal-foglalkozunk-interju-dr-zacher-gabor-toxicologussal> (A letöltés dátuma: 2020. 03. 20.)